

ETNOBOTANIČKE ZNAČAJKE NEKIH BILJNIH VRSTA U BRODSKO POSAVSKOJ ŽUPANIJI

Dokuzović, Dino

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in
Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:326718>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in
Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

Dino Dokuzović, MBS: 0253005286

ETNOBOTANIČKE ZNAČAJKE NEKIH BILJNIH VRSTA U BRODSKO-POSAVSKOJ ŽUPANIJI

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2021. godine

Veleučilište u Požegi

Poljoprivredni odjel

Preddiplomski stručni studij Vinogradarstvo-vinarstvo-voćarstvo

**ETNOBOTANIČKE ZNAČAJKE NEKIH
BILJNIH VRSTA U BRODSKO - POSAVSKOJ
ŽUPANIJI**

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA BOTANIKA

MENTOR: dr.sc.Dinko Zima

STUDENT: Dino Dokuzović

Matični broj studenta:0253005286

Požega, 2021. godine

SAŽETAK

Etnobotanika je jedna relativno mlada znanstvena disciplina koja se u svijetu tek krenula razvijati unatrag nekoliko godina. Etnobotanika se bavi istraživanjem i proučavanjem samih odnosa između ljudi i biljaka koje ih okružuju. Dakle, bavi se proučavanjem biljaka u regiji i njihove praktične upotrebe kroz tradicionalno znanje lokalne kulture i ljudi. Etnobotanika je grana etnobiologije, a etnobiologija je pak disciplina koja proučava znanje zajednice o biljnom i životinjskom svijetu. U ovom završnom radu opisane su etnobotaničke značajke biljnih vrsta što je ujedno i tema rada. Nadalje, navedene su etnobotaničke značajke pojedinih biljaka poput kamilice od čijih se cvjetova najčešće priprema čaj, a ono što je čini ljekovitom je njezino eterično ulje, zatim značajke gospine trave, nevena - koji je jedna od najpoznatijih biljaka zapadnoeuropske biljne medicine, divljeg luka, koprive koja je značajna između ostalog po tome što se koristi u tekstilnoj industriji za proizvodnju žute boje, kao ekstrakt u šamponima za kosu, za pripremu raznih jela, suzbijanju nametnika u voćnjacima, zatim maslačka čije stabljike pomažu kod kronične upale jetre i šećerne bolesti, otklanjaju kožni svrab, lišajevе i osipe, poboljšavaju želučane sokove. Korijenje maslačka, sirovo, ali i osušeno, upotrijebljeno kao čajni iscjedak pročišćuje krv, pospješuje probavu, znojenje i mokrenje. Predstavljeno je i provedeno istraživanje načinjeno u jugozapadnom djelu istočne Hrvatske, točnije u Slavoniji, u Brodsko –posavskoj županiji. Istraživanje je obuhvatilo trideset ispitanika, od toga je bilo dvadeset žena i deset muškaraca u rasponu od pedeset pet do osamdeset tri godine, a zabilježeno je trideset pet biljnih vrsta koje se koriste u medicinske ili prehrambene svrhe. Rezultati i metode istraživanja iskazane su i kroz grafički prikaz u prilogu.

Ključne riječi; etnobotanika, etnobotaničke značajke, istraživanje

SUMMARY

Ethnobotany is a relatively young scientific discipline that has only just begun to develop in the world a few years ago. Ethnobotany is about researching and studying the relationships between people and the plants that surround them. Thus, it deals with the study of plants in the region and their practical use through the traditional knowledge of local culture and people. Ethnobotany is a branch of ethnobiology and ethnobiology is a discipline that studies the knowledge of the community about flora and fauna. In this final paper, the ethnobotanical characteristics of plant species are described, which is, among other things, the topic of the paper. Furthermore, the ethnobotanical characteristics of some plants are listed, such as chamomile, whose flowers are most often used to make tea, and what makes it medicinal is its essential oil, St. John's wort, calendula - which is one of the most famous plants of Western European herbal medicine. Nettle, among other things, by being used in the textile industry for the production of yellow dye, as an extract in hair shampoos, for preparing various dishes, controlling pests in orchards, then dandelion whose stems help with chronic inflammation of the liver and diabetes, relieve itchy skin, lichens, and rashes, improve gastric juices. Dandelion roots, raw but also dried, used as a tea extract purifies the blood, promotes digestion, sweating and urination. At the very end of this paper, the research conducted in the southwestern part of eastern Croatia, more precisely in Slavonia, in Brod-Posavina County, is presented. The study included thirty subjects, of whom twenty were women and ten men ranging in age from fifty-five to eighty-three, and thirty-five plant species were used for medicinal or nutritional purposes. The results and research methods are also presented through the attached graphic presentation.

Key words; ethnobotany, ethnobotanical characteristics, research

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
2.1. Etnobotanika kao znanstvena disciplina.....	2
2.2. Povijest etnobotanike.....	3
2.3. Medicinska upotreba etnobotaničkih vrsta	7
2.3.1. Biljna medicina	7
2.3.2. Fitoterapija	7
2.3.3. Organski spojevi.....	7
2.3.4. Oblici prirodnih lijekova	9
2.4. Dijelovi ljekovitih biljaka.....	100
2.5. Ljekovite biljke s područja etnobotanike.....	111
3. ETNOBOTANIČKO ISTRAŽIVANJE U SLAVONIJI (BRODSKO - POSAVSKA ŽUPANIJA)	19
3.1. Materijal i metode.....	19
3.2. Rezultati istraživanja	200
4. ZAKLJUČAK	255
5. LITERATURA.....	266

1. UVOD

Etnobotanika je disciplina u znanosti koja proučava odnose između ljudi i biljaka. *Etnos* na grčkom jeziku znači narod dok *logos* znači znanost, prema tome, etnologija kao znanost o ljudskim kulturama i botanika kao znanost o biljkama označava povezanost ljudi i biljaka. Etnobotanika kao mlada znanstvena disciplina relativno je slabo rasprostranjena među znanstvenicima, ali i društvenim zajednicama. Iako etnobotanika kao znanstvena disciplina nije baš zastupljena u Republici Hrvatskoj ipak su provedena neka istraživanja koja će biti spomenuta i u ovom radu. Cilj rada je također opisati i neke od načina povezivanja ljudi i biljaka kako bi što više opisali bit same etnobotanike. Svrha ovog završnog rada je prikupiti što više činjenica i informacija o etnobotaničkim svojstvima u biljaka.

2. PREGLED LITERATURE

Uloga same etnobotanike je značajna i raznolika, a jedan od osnovnih zadataka je proučavanje specifičnog načina na koji neka kultura ili zajednica klasificira i percipira određene biljne vrste, načine tretiranja biljaka od strane ljudi te u konačnici utjecaj samih biljnih vrsta na čovjekovu kulturu. Etnobotaničari imaju za cilj dokumentirati, objasniti i opisati kompleksne odnose između kultura i uporabe biljaka, prvenstveno se usredotočujući na to kako se biljke upotrebljavaju, upravljaju i percipiraju u ljudskim društvima kao hrana, u kozmetici, u medicini kao lijekovi, u literaturi, u raznim ritualima te u društvenom životu (Dubravec, 2002). Posao etnobotaničara da pronađe biljku dugotrajan je proces, nimalo lak i zahtjeva mnogo vještina. Znanstvenici se znaju pripremati i mjesecima dok prikupe svoja sredstva i alate te sve one potrebne dodatke neophodne za njihovo istraživanje. Na samom terenu uglavnom rade u timu sa još drugih znanstvenika iz područja psihologije i etnomedicine. Trenutno je poznato oko 391 000 vrsta vaskularnih biljaka, od čega je oko 369 000 vrsta cvjetnica.

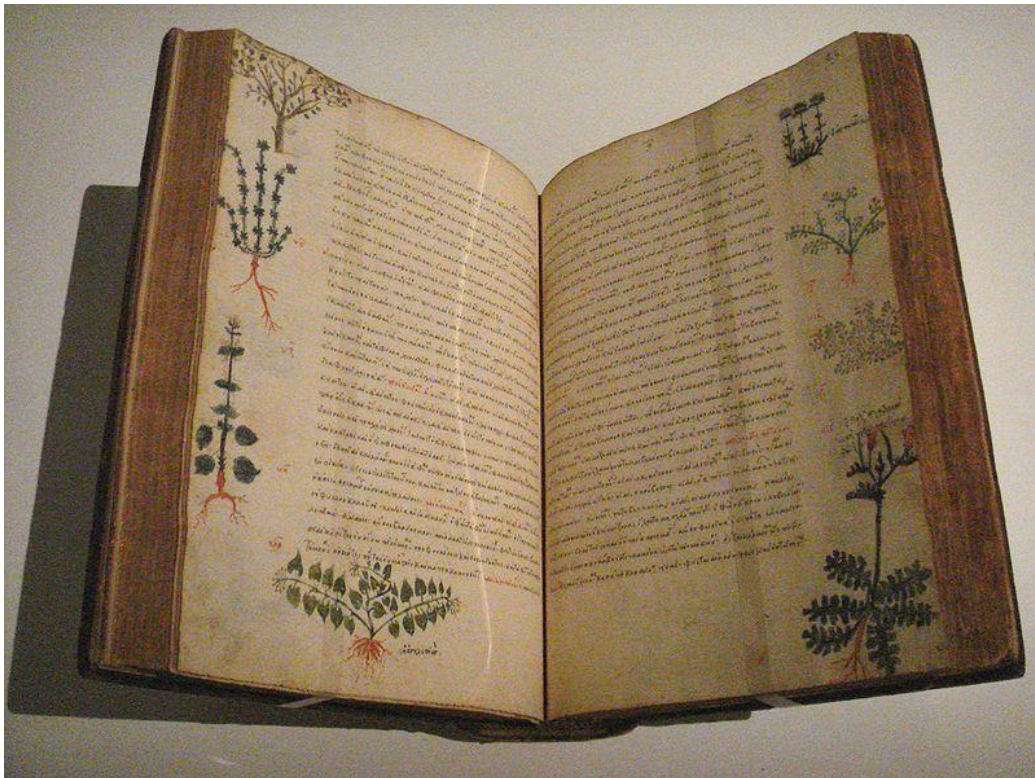
2.1. ETNOBOTANIKA KAO ZNANSTVENA DISCIPLINA

Etnobotanika je mlada znanstvena disciplina koja proučava postojeće odnose između ljudi i biljaka, bavi se proučavanjem biljaka u regiji i njihove praktične upotrebe kroz tradicionalno znanje lokalne kulture i ljudi. Etnobotanika je grana etnobiologije, a etnobiologija je disciplina koja proučava znanje zajednice o biljnom i životinjskom svijetu. Što se tiče takvog znanja, ono se ne sastoji samo od biljnih vrsta i podataka o njihovoj uporabi, već stavlja vrste u kulturni kontekst zajednice u kojoj se pojavljuju (Hrvatska enciklopedija, 2002). Također uključuje znanje o svrsi, načinu i podrijetlu uporabe biljnih vrsta koje se koriste u određenoj zajednici. To se znanje, radi očuvanja tradicije određenog područja, prenosi s koljena na koljeno, kroz mnoge generacije, najčešće samo usmeno.

2.2. POVIJEST ETNOBOTANIKE

Vjeruje se da je pojam "etnobotanika" prvi osmislio američki botaničar John William Harshberger i to tek 1895. godine. Međutim povijest etnobotanike počinje prije toga, točnije smatra se da počeci etnobotanike datiraju još 77. godine poslije Krista kada je grčki kirurg Dioscorides objavio "*De Materia Medica*", katalog oko 600 biljaka na Mediteranu.

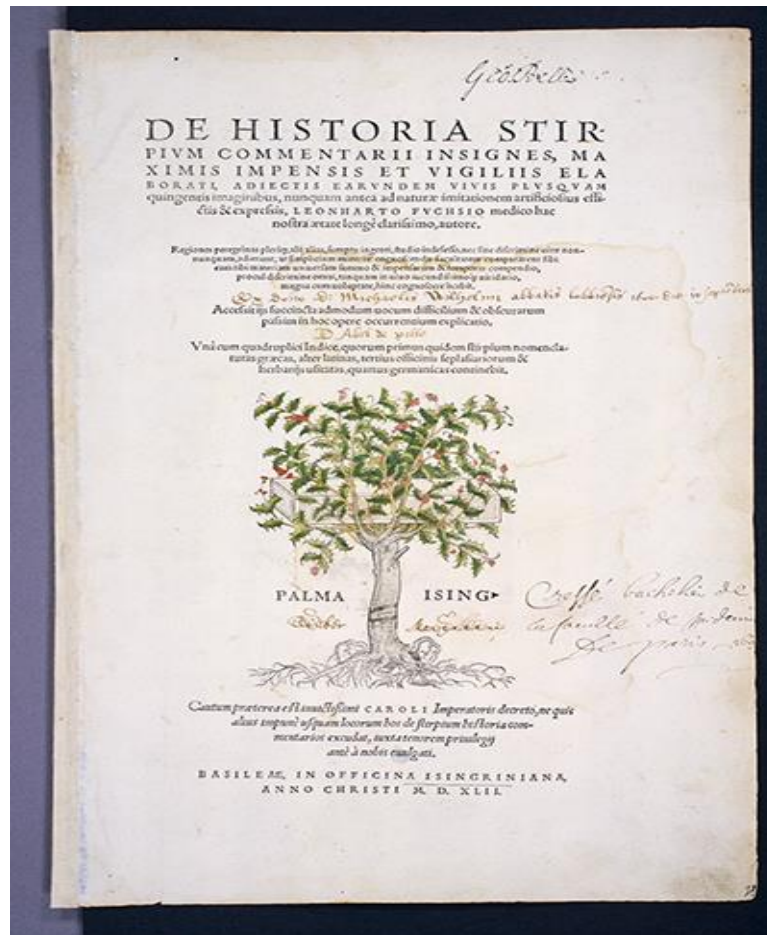

Slika 1. *De materia medica*

Izvor: Wikipedia, *Dioscorides - De Materia Medica Byzantium 15th century.jpg*, dostupno na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dioscorides_De_Materia_Medica_Byzantium_15th_century.jpg, pristup na dan: 13.12.2021.

Ova ilustrirana knjiga o bilju sastojala se od ukupno pet knjiga, a sadržavala je informacije o tome kako i kada se beru pojedine biljke, jesu li otrovne ili ne, njihova upotreba i jesu li jestive. Na pojedinim mjestima sadržavala je čak i recepte te metode liječenja, a Dioscorides je u njoj objavio čak i sto do tada nepoznatih biljaka tadašnjim grčkim i rimskim liječnicima. Za svaku biljku zabilježio je osim imena i sinonim, gdje se može pronaći, botaničke karakteristike, načine skupljanja, skladištenja, primjenu, dozu i negativna svojstva. Djelo je važilo za jedno od najvažnijih izvora i autoriteta ne samo među liječnicima nego i među običnim pukom jer je pisano lako razumljivim jezikom. Godine 1542. njemački botaničar Leonhard Fuchs izdaje

knjigu *De Historia Stirpium*, u kojoj je katalogizirao 400 biljaka iz Njemačke i Austrije. Smatra se da je ta njegova knjiga bila temelj prirodoslovlju, inače po ovom botaničaru, odnosno njegovom prezimenu biljka fuksija je dobila ime.

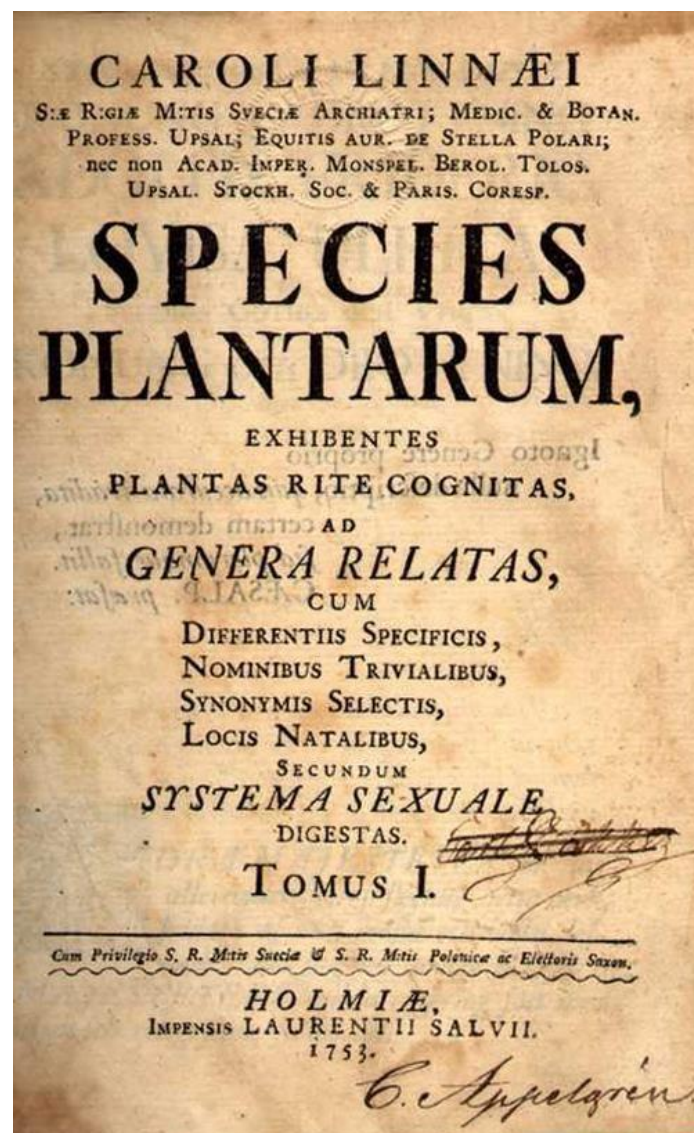

Slika 2. De historia stirpium

Izvor: Hunt institute for botanical documentation, dostupno na:

<https://www.huntbotanical.org/library/show.php?10>, pristup na dan : 13.12.2020.

John Ray, engleski prirodnjak, dao je prvu definiciju "vrste" u svom djelu "*Historia Plantarum*". Ray je objasnio da je vrsta skupina jedinki koje reprodukcijom stvaraju nove potomke. U ovom radu opisao je i 18.600 biljnih vrsta. Godine 1753. švedski psiholog, botaničar i zoolog Carl Linnaeus napisao je „*Species Plantarum*“, knjigu u kojoj opisuje 5900 biljaka i daje svakoj ime iz dva dijela (porodica, vrsta) odnosno uvodi binominalnu nomenklaturu.

Slika 3. Carl Linnaeus: „*Species plantarum*“

Izvor : Wikipedia , *De species plantarum*, dostupno na :

https://en.wikipedia.org/wiki/Species_Plantarum, pristup na dan: 14.12.2020.

Botaničko istraživanje doseže svoj vrhunac u 19. stoljeću. Alexander von Humboldt, njemački prirodoslovac i geograf, prikupljao je podatke o biljkama iz Novog svijeta, Humboldt je dao prikaz sveukupnog prirodoslovnog znanja svojega doba. Nadalje, James Cook i njegova ekspedicija, donijela je zbirku biljaka s južnog Tihog oceana i podatke o njima. Počevši od 1860. pa u idućih trideset godina, Edward Palmer, britanski botaničar i rani američki arheolog prikupljao je artefakte i botaničke uzorke iz sjeverozapadne Amerike i Meksika. Kada bi se prikupilo dovoljno podataka o samim biljkama, radilo se potom i na opisu njihove uporabe. Prvi koji je proučavao biljke s etnološkog gledišta bio je njemački liječnik Leopold Glück, koji je radio u Sarajevu krajem 19. stoljeća. Bio je upravnik Zemaljske bolnice u Sarajevu i rukovodio je antropološkom zbirkom u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine. Objavio je i rad koji se prvenstveno bavi tradicionalnom ljekovitom upotrebom biljaka kod ljudi iz bosanskih sela. Ovo djelo se danas smatra prvim modernim etnobotaničkim djelom. Za botanička istraživanja izuzetno je važno 19. stoljeće, kada se javlja sve više znanstvenika koji istražuju biljke te osnivaju botaničke vrtove. Botanički vrtovi su izrazito važni za očuvanje biološke raznolikosti. Jedan od najpoznatijih ako ne i najpoznatiji etnobotanički vrt nalazi se u Mexicu, u gradu Oaxaca. U ovom vrtu se nalaze gotovo svi članovi porodice kaktusa i agava, odnosno sukulentnih biljaka.

Slika 4. Etnobotanički vrt u Mexicu, Oaxaca

Izvor: The New York Times, *The Past Has a Presence Here*,
dostupno na: <https://www.nytimes.com/2012/06/16/arts/design/oaxaca-mexico-shows-history-unvarnished.html>, pristup na dan: 14.12.2020.

2.3. MEDICINSKA UPOTREBA ETNOBOTANIČKIH VRSTA

Herbalizam je znanost o narodnoj (tradicionalnoj) medicini, odnosno o biljkama ili biljnim ekstraktima koje ljudi koriste kao lijek. Herbalizam je poznat kao botanička medicina, biljna medicina, herbologija i fitoterapija. Biljna medicina u svojem liječenju ne podrazumijeva samo biljke i njihove ekstrakte nego i životinjske dijelove, razne gljive, školjke, minerale te pčelinje proizvode (Acharya, Deepak And Shrivastava, 2008:67). Biljna odnosno prirodna medicina oduvijek se smatrala alternativom iz razloga što upotrebljava lijekove u njihovom izvornom iliti prirodnom obliku, također kombinirajući takve lijekove međusobno kako bi dobila učinkovit lijek (Nikolić, 2000). Još od pamtivijeka naši su preci koristili samonikle biljke za liječenje raznih bolesti i kod ljudi i kod životinja.

2.3.1. Biljna medicina

Francuska je iznjedrila prvi dokaz o tome kako čovjek upotrebljava biljku u svojstvu lijeka. To je i zabilježeno slikovnim dokazom na zidovima špilja *Lascaux*, iz razdoblja između 13000 – 25000 godina prije Krista. Osnovna razlika između farmaceutske industrije i herbologije je ta što herbolozi koriste biljne ekstrakte, učinkovit dio biljke kao što je korijen, plod, list, a farmaceuti sintetiziraju samo onu stvar kod biljke koja je djelotvorna i ta tvar će se kasnije naći u obliku tableta. Prema listi svjetske zdravstvene organizacije postoji više od 20 000 biljaka koje se globalno koriste u ljekovite svrhe.

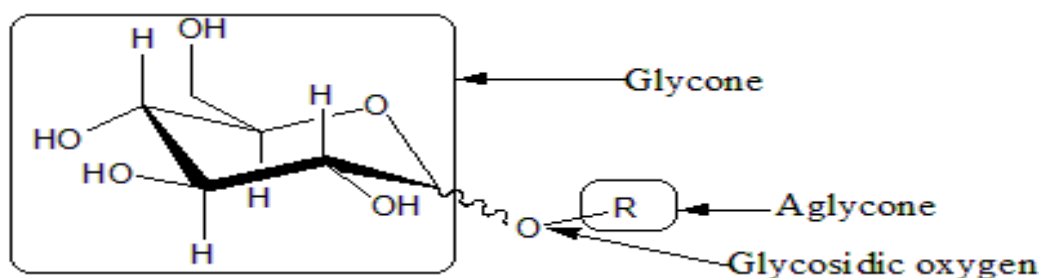
2.3.2. Fitoterapija

Fitoterapija znači korištenje biljnih lijekova, bilja i pripravaka za liječenje i prevenciju bolesti. To je znanstvena medicinska praksa i odvojena je od drugih tretmana. Fitoterapeutici su ljekovita svojstva fitoterapije. Za liječenje biljem osnovano je i znanstveno savjetodavno vijeće – ESCOP (*European Scientific Cooperative for Phytotherapy*) i bavi se izradom monografija pojedinih droga (Kuštrak, 2005:112).

2.3.3. Organski spojevi

Biljke proizvode razne kemijske sastojke kao što su masti i šećeri. Mnoge biljke sadrže korisne sastojke zbog čega su i korištene u ljudskoj medicini, većina tih sastojaka su aromatski sastojci (fenoli i njihovi derivati tanini), to su većinom sekundarni metaboliti (alkaloidi). Biljke sintetiziraju mnoštvo fitokemikalija, ali većina njih su derivati biokemijskih procesa: Alkaloidi

su prema Hrvatskoj enciklopediji - prirodni organski spojevi koji sadrže dušik, obično unutar heterocikličkog prstena (Hrvatska enciklopedija, 2002). Sekundarni su metaboliti živih organizama i fiziološki su aktivni. Nalaze se u biljnom svijetu, u kojem nastaju sintezom iz jednostavnih aminokiselina. Neki alkaloidi izolirani su i iz drugih organizama. Vrlo su rijetki u sisavaca, insekti ih stvaraju kao obrambene supstancije, proizvode ih i morski organizmi, a i mnoge gljivice, pa se tako može kontaminirati hrana jer su neki od tih alkaloida neurotoksini. Iz biljnog ili životinjskoga tkiva izoliraju se prevođenjem u kiselu vodenu otopinu, a zatim ekstrakcijom i separacijom (npr. kromatografijom). Među vrlo poznate alkaloida ubrajaju se morfin i kodein iz opijuma, strihnin iz sjemenki strihnosa, kokain iz lista koke, kinin iz kore kininovca, atropin iz velebilja, efedrin iz biljke roda *Ephedra*, ali i sintetski, nikotin iz lista duhana i kofein iz kave. Fenoli su grupa organskih spojeva koji u svojoj strukturi sadrže hidroksilnu – OH grupu. Od alkohola se razlikuju po tome što je – OH skupina direktno vezana za ugljikov atom aromatskog prstena, a kod alkohola na ugljikov atom alkilne skupine. Najjednostavniji spoj i predstavnik ovih organskih spojeva je fenol ili karbolna kiselina (C₆H₅OH). Koristi se za dezinfekciju, kao sirovina za proizvodnju lijekova, herbicida, sintetskih smola, u kozmetici kao kreme za sunčanje, boje za kosu. Terpenoidi su jedna od strukturno najraznolikijih skupina prirodnih produkata. U njihovoj grupi pronalazimo oko 30 000 terpena. Prvi izolirani terpen dobiven je iz smole bora (*Pinaceae*). Glikozidi su organski spojevi koji se sastoje od šećera i aglikona. Glikozidi se nalaze u biljkama; kardiotonički glikozidi – u biljci grimizni naprstak ili crvena pustikara (*Digitalis purpurea*), vunasta prstikara (*Digitalis lanata*), morski luk (*Urginea maritima*), gorocvijet (*Adonis vernalis*), đurđica (*Convallaria majalis*), oleander (*Nerium oleander*) osim u biljkama ovaj srčani glikozid nalazi se i u koži žabe a naziva se bufotalin.

Slika 5. Glikozidi

Izvor: Wikipedia, Glikozidi, dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Glikozidi>, pristup na dan: 12.01.2021.

2.3.4. Oblici prirodnih lijekova

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije čak 80% svjetske populacije još uvijek koristi isključivo tradicionalne lijekove jer su dostupniji ruralnim područjima/zemljama trećeg svijeta, dok 20% koristi i moderne oblike liječenja.

Prirodni lijekovi dolaze u više oblika:

- **Biljni prašci** dobivaju se usitnjavanjem suhe biljne mase do praha. Sadrže biljnu drogu u cijelosti. Najčešće dolaze u obliku kapsula ali upotrebljavaju se i u osnovnom obliku; konzumiraju se razmućeni u mlakoj vodi.
- **Čaj** je aromatično piće koje se obično priprema tako da se osušeno lišće biljke prelije vreloom ili kipućom vodom. Nakon vode, čaj je najkorišteniji napitak u svijetu. Čaj potječe iz Kine, vjerojatno kao ljekovito piće. Izraz biljni čaj obično se odnosi na infuzije voća ili bilja napravljene bez čaja od bilja, poput natapanja šipka ili kamilice.
- **Dekokti** se pripremaju kuhanjem biljke u kipućoj vodi. Vrijeme kuhanja obično je 5-15 minuta. Na taj se način pripremaju pripravci tvrdih biljnih dijelova, poput korijena i kore, te mekih dijelova onih biljaka koje trebaju "tvrđi" tretman kako bi se iz njih izlučile ljekovite tvari, poput preslice.
- **Macerati** su hladni ekstrakti biljaka dobiveni ostavljanjem biljke određeno vrijeme u određenom otapalu. Taj proces naziva se maceracija. Vrijeme maceracije i vrste otapala ovisi o biljnoj vrsti.
- **Tinkture** - to je koncentrirani ekstrakt biljke koji se lako pravi i uzima. Tinktura ekstrahira i koncentrira sastojke biljke, što je čini učinkovitim i dugotrajnim lijekom. Praktični su za liječenje jer se uzimaju u malim dozama. Alkohol se koristi za izradu tinktura, koje se dodaje u vodu ili jabučni ocat. Priprema tinktura s alkoholom metoda je stara tisućama godina i koriste je svi ozbiljni travari u svijetu (Keršek, 2004:28).
- **Tablete** su sintetska sredstva nastala kemijskim putem – sintezom aktivnih tvari iz biljke u gotov farmaceutski proizvod. Prirodni lijekovi dolaze još u mnogo oblika poput dražeja, kapi, inhalatora, kapsula, masti, emulzija, sirupa, ulja i slično.

2.4. DIJELOVI LJEKOVITIH BILJAKA

Aktivne tvari važne za terapijski učinak lijeka često se nalaze u samo jednom dijelu biljke ili su u tom dijelu u najvećoj koncentraciji, pa se taj dio uzima za pripremu lijeka. Ako su aktivne tvari prisutne u više biljnih organa, recimo u listovima, cvjetovima i stabljici, skupljat će se cijeli nadzemni dio biljke. Sljedeći biljni dijelovi nalaze se u obliku biljnih droga u pojedinim farmakopejama (Kuštrak, 2005:132).

- *Flos*-cvijet
- *Folium*-list
- *Herba*-zelen
- *Radix*-korijen
- *Rhizoma*-podanak
- *Tuber*-gomolj
- *Bulbus*-lukovica
- *Fructus*-plod
- *Semen*-sjeme
- *Cortex*-kora
- *Lignum*-drvo.

2.5. NAJČEŠĆE KORIŠTENE LJEKOVITE BILJKE S PODRUČJA ETNOBOTANIKE

Matricaria recutita L. – prava kamilica

Porodica: *Asteraceae* – glavočike

Slika 6. Prava kamilica

Izvor: Adiva.hr, dostupno na: <https://www.adiva.hr/nutricionizam/ljekovito-bilje/kamilica-pomaze-kod-zelucanih-smetnji-grceva-proljeva-ali-to-nije-sve/>, pristup na dan 23.1.2021.

Kamilica je poznata ljekovita biljka koja pripada obitelji glavočika. Vrlo je raširena i nalazi se u gotovo cijeloj Europi i Aziji. Raste na livadama, među usjevima i uz ceste na mjestima izloženim suncu. Od njenih cvjetova najčešće se pravi čaj, koji se ne koristi samo u terapijske svrhe, već i kao svakodnevni užitak. Ono što je čini ljekovitom je njeno eterično ulje, poznato još od 16. stoljeća, te . Beru se cvjetovi žute kamilice iz kojih se destilacijom vodenom parom dobiva eterično ulje za koje je zaslužan kamazulen, glavni sastojak. Cvjetne glavice sakupljaju se u podne odnosno kada je sunce najviše, jer je tada količina esencijalnih sastojaka najveća i suše se na temperaturi od 350 °C. Lijek ima karakterističan, vrlo ugodan miris. Kamilica pomaže protiv upala, grčeva i bolova u unutarnjim organima te probavnih problema. Čaj od kamilice ima antiseptičko i antibiotsko djelovanje te djeluje kao blagi sedativ. Za mnoge je kamilica bila prva ljekovita biljka koja ih je liječila (Sadiković, 2020:56). Čaj od cvijeta kamilice daje se malim bebama za piće, a vata namočena u kamilicu ispire oči i pupak, hrani nadraženu kožu. Čaj se zbog ugodnog okusa i

arome priprema u terapijske svrhe i za svakodnevni užitek, a kad se doda u druge čajeve ili mješavine čaja, kamilica pojačava njihov sinergijski učinak. Vrijednost i ljekovitost kamilice bili su poznati ljudima u starom Egiptu, biblijskim zemljama i staroj Grčkoj. Potječe iz Indije, a sada je raširen gotovo po cijelom svijetu. U Europi i Aziji raste kao samonikla biljka, najčešće na poljima žita, livadama, uz ceste. Vrlo česta i lako se uzgaja u vrtovima, bilo kao ukrasni i aromatični dio cvjetnjaka, bilo kao dobra biljka koja privlači smrdljive muhe. Privlači i biljne uši pa je korisno posaditi je uz gređicu graha koju uši vole napadati. Kad je uz gređicu kamilica, napadaju je biljne uši.

Hypericum perforatum L.- gospina trava

Porodica: *Hypericaceae* - goračevke

Slika 7. Gospina trava

Izvor: Kreni zdravo, dostupno na: <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/alternativna-medicina/biljna-ljekarna/kantarionovo-ulje-gospina-trava-djelovanje-uporaba-i-nacini-primjene>, pristup na dan 15.01.2021.

Ova biljka, koja raste na pašnjacima, uz ceste i na šumskim padinama, brdima i livadama, cvate od srpnja do rujna, a ima i ove narodne nazive: djevičanska trava, ivanje zelje, gorac, gospina trava, krvavi korijen, zvončić, žutica, trava Sv. Ivana. Iz ovih narodnih naziva proizlazi i njen veliki značaj kao ljekovite biljke. Biljka je visoka 30 do 70 cm. Vrhovi grančica puni su cvatova sa žutim cvjetovima. Listovi gospine trave, gledajući na svjetlu, izgledaju kao

da su probodeni vrhom igle. Ove točkice nalaze se na listićima žlijezde s eteričnim uljem. Za sigurno prepoznavanje potrebno je smrviti potpuno procvjetalo cvijeće, kako bi dobili crveni sok. Gornji dio biljke bere se dok je u cvatu (Sadiković, 2020:64). Pripravci gospine trave koriste se izvana - za liječenje rana, posjekotina, udaraca, ozljeda mišića, udaraca, opekline, hemoroida i čira, a iznutra - za liječenje bolesti želuca, jetre, žučnog mjehura, crijevnih nametnika, glavobolje (osobito migrene) , mokrenje u krevet, proljev, upala maternice, astma, bronhitis i plućni katar. Također poboljšava cirkulaciju krvi i podiže opće (mentalno) raspoloženje. Od njega se pravi čaj, a posebno je poznato i cijenjeno ulje kantariona.

Calendula officinalis – neven

Porodica: *Asteraceae* - glavočike

Slika 8. Neven

Izvor: Wikipedia, Neven, dostupno na: <https://bs.wikipedia.org/wiki/Neven>, pristup na dan 15.02.2021.

Među domaćim biljkama neven zauzima istaknuto mjesto. Za njega se može reći da je jedna od najpoznatijih biljaka zapadnoeuropske biljne medicine. Smatra se mediteranskom biljkom, ali je također rasprostranjen u cijeloj Europi. Neven je jednogodišnja ili rijetko dvogodišnja zeljasta biljka iz porodice glavonožaca, visoka 30 do 50 cm. Ovisno o varijaciji, cvijet može imati jedan do nekoliko redova latica. Ovisno o regiji, cvjeta od ranog proljeća do kasne jeseni. Cvjetnica mu je žuta ili narančasto-žuta, razgranate, uspravne i dlakave stabljike (Kremer, 2007:96). Stabljika i listovi su sočni, ljepljivi na dodir. Postoji nekoliko različitih vrsta: s punim cvjetnim glavama, sa svijetlim ili tamnim prašnicima. Njihova ljekovita svojstva imaju jednaku vrijednost. Ako su glave i dalje zatvorene nakon sedam ujutro, toga će dana padati kiša. Stoga je u davna vremena služio kao vjesnik kiše (Sadiković, 2020:69). U narodnoj medicini sakupljaju se i koriste cvjetovi, stabljike i lišće. Treba ga uzimati na jakom suncu jer je tada njegova ljekovita moć najjača. Zahvaljujući bogatom sadržaju flavonoida, karotenoida, saponina, polisaharida i eteričnih ulja, cvjetovi nevena iznimno su ljekoviti i smatraju se gotovo univerzalnim lijekom za probleme s kožom. Redovito pijenje čaja pročišćava krv. Ispiranje očiju mlakim čajem, kod osoba koje nose naočale jača vid. Neven se koristi i kao ukrasna biljka. Cvjetovi se otvaraju ujutro pri izlasku sunca, danju zrače ljepotom, a nakon zalaska sunca blago se zatvaraju.

Allium ursinum - divlji (medvjedi) luk

Porodica: *Liliaceae* - ljiljani

Slika 9. Divlji (medvjedi) luk

Izvor: Wikipedia, dostupno na https://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Ramsons_700.jpg, pristup na dan 20.02.2021.

Divlja šumska biljka koja je među prvim nositeljima proljeća je poznata kao medvjedi luk, sremuš, čremuš, šumski luk (Schiff, 2005). Otvoreni zeleni, šiljasti, sjajni listovi nalik ljiljanu izlaze iz duguljaste lukovice, omotane bijelom prozirnom kožom. Divlji luk sadrži alicin, eterična ulja, alisulfide i polisaharide. Sadrži i vrijedne mineralne soli, 20 do 50 mg vitamina C i karoten. Snažan miris češnjaka osjeća se prije nego što vidimo biljku. Ovaj miris dao mu je i naziv "divlji češnjak". Cvjeta tek sredinom svibnja i lipnja. Mlade listove ove biljke beremo u proljeće još prije cvjetanja i mogu se konzumirati svježi, a lukovice u kasno ljeto ili u jesen nakon cvatnje jer tada sadrže najviše ljekovitih sastojaka. Odličan je izbor za učinkovito sniženje krvnog tlaka. Potiče rad bubrega, pospješuje izvrsno pamćenje, smiruje probavne tegobe, pospješuje rad crijeva, sprječava začepljenje krvnih žila. Veoma je djelotvoran kod akutnih i kroničnih proljeva, odličan je izbor i kod crijevnih parazita, pomaže kod gihta i reume te mokraćnog mjehura. Rane koje teško zacjeljuju dobro je namazati svježim sokom divljega luka i brzo će zarasti. Svi su dijelovi biljke jestivi- listovi, lukovice, pupoljci, peteljke cvjetova, cvijet i nezreli, zeleni plodovi (Sadiković, 2020:71). Prema arheološkim nalazima, biljka se koristi već oko 5000 godina. Divlji luk sadrži 14 puta više vitamina C od limuna. 1996. godine

ova biljka je proglašena europskom biljkom godine. Postoji i priča koja kaže da medvjedi kada se probude iz zimskoga sna, prvih mjesec dana samo jedu medvjedi luk kako bi očistili svoj organizam.

Urtica dioica - kopriva

Porodica: *Urticaceae* -koprivnjače

Slika 10. Kopriva

Izvor : Autor rada

Neki popularniji nazivi ove biljke su: velika kopriva, obična kopriva, dvodomna kopriva, roštilj, lukovica, pitoma kopriva. Ime roda *Urtica* potječe od latinske riječi *urere* (pržiti). Ime vrste *dioica* znači dvodomna, zbog odvojenih muških i ženskih cvjetova na zasebnim biljkama. Kopriva je zeljasta višegodišnja biljka. Stabljika je uspravna, četverokutna i može u prosjeku narasti do 150 cm. Listovi se nalaze jedan nasuprot drugome, duguljasto-jajasti, šiljasti i nazubljeni (blago nazubljeni), smješteni su na dužoj ili kraćoj peteljci i dugi su 5 do 15 cm. Cvjetovi su stoga jednospolni, žućkasto-zeleni, mali i neupadljivi, cvjetaju od srpnja do rujna. Sjemenke su vrlo male i brojne, biljka proizvodi i do 20.000 po sezoni. Cijela biljka prekrivena je dlačicama koje oslobađaju mravlju kiselinu i sjaje u dodiru s kožom što smo vjerojatno već svi iskusili. Dvodomna je biljka, a muški i ženski cvjetovi rastu zasebno na

stabljkama. Kopriva cvjeta od proljeća do jeseni. Rasprostranjena je gotovo u cijelom svijetu. Raste na polusjenovitim livadama, zapuštenim travnjacima, u poplavljenim područjima, na staništima bogatim hranjivim tvarima, osobito dušikom. Kopriva sadrži kalcij, kalij, željezo, fosfor, vitamine A i C te organske kiseline. Također, kopriva sadrži flavonoide koji dobro djeluju na organizam. Kopriva se koristi u tekstilnoj industriji, za proizvodnju žute boje, kao ekstrakt u šamponima za kosu, za pripremu raznih jela i protiv nametnika u voćnjacima (Kremer, 2007:102). Najbolja ljekovita biljka za čišćenje i stvaranje krvi je kopriva. Ona dobro djeluje na gušteraču, a čaj od koprive snižava šećer u krvi. Također liječi bolesti i upale mokraćnog sustava. Svojim hematopoetskim tvarima liječi bljedilo, anemiju i druge teške bolesti krvi. Smanjuje osjetljivost na prehlade i pomaže kod gihta i reumatskih bolesti. Koprivu možemo pripremiti na više načina: kao sok, čaj, tinkturu, mast, juhu. Kopriva se može koristiti i za zaštitu biljaka. Primjena koprive poboljšava ukupni imunitet tretirane biljke i koristi se za zaštitu od štetnih insekata, osobito zelenih lisnih uši. U germanskoj mitologiji kopriva je bila simbol boga munje. Prema narodnom vjerovanju, munja nikada neće udariti u koprivu, a odatle proizlazi poslovice - *Neće grom u koprive*.

Taraxacum officinale- maslačak

Porodica: *Asteraceae* -glavočike

Slika 11. Maslačak

Izvor :Autor rada

Maslačak je zeljasta biljka s duguljastim, nazubljenim prizemnim listovima raspoređenim u rozetu. Korijen je snažan, slabo razgranat. Iz sredine rozete lišća razvija se cvjetnica poput cjevčice, visine do 30 cm, na vrhu žute cvjetnice. U svim dijelovima biljke curi mliječni sok s mjesta na kojem čupate stabljiku. Vrijeme cvatnje je u travnju i svibnju, a katkada cvate još jednom u jesen. Nakon cvatnje pojavljuje se sjeme, raspoređeno poput zračne kugle, s mnogo sjemena koje širi vjetar. Narodni nazivi su: popina pogačica, mliječnjak, žučanik, radič, žutinica, mljekača, milosavka, smetanka, popino gumno, talijanska salata, kravlja gubica, maslačak, divlja žućenica, žutenica. Maslačak se pojavljuje na livadama, parkovima, vrtovima, uz putove i živice. Cijela je biljka ljekovita. Sakupljamo lišće prije cvatnje, korijenje u proljeće i jesen, stabljike tijekom cvatnje. Biljka sadrži željezo, natrij, fosfor, kalij, eterično ulje i masne kiseline. Stabljike maslačka pomažu kod kronične upale jetre i šećerne bolesti, uklanjaju svrbež kože, lišajeve i osip, poboljšavaju želučane sokove. Korijenje maslačka, sirovo, ali i sušeno, koristi se kao ekstrakt čaja pročišćava krv, poboljšava probavu, znojenje i mokrenje (Kremer,2007:102).

3. ETNOBOTANIČKO ISTRAŽIVANJE U SLAVONIJI (BRODSKO - POSAVSKA ŽUPANIJA)

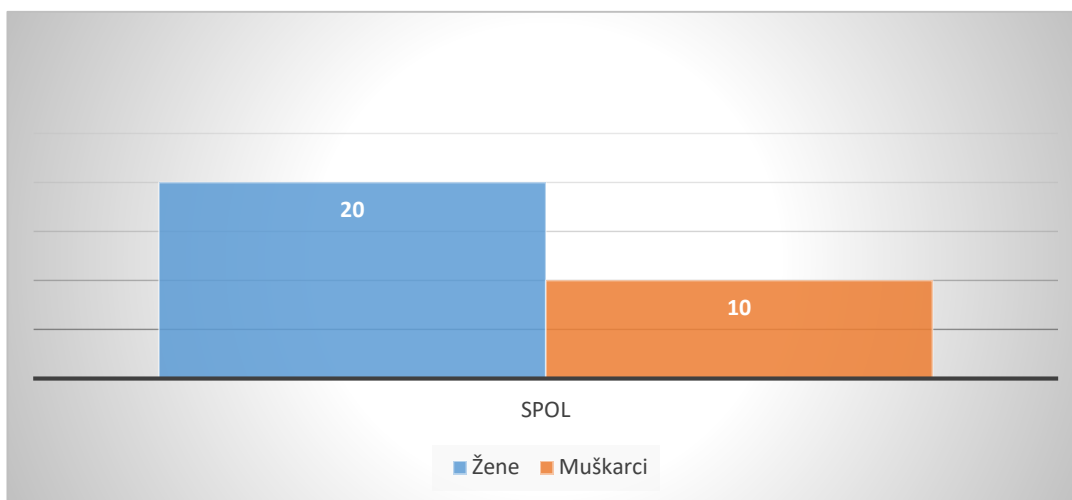
Zahvaljujući svom geografskom položaju, Hrvatska je bogato područje različitim vrstama bilja. Od davnina se koristio veliki broj vrsta bilja u prehrani i medicini. Istraživanja provedena u pojedinim dijelovima Hrvatske pokazuju da ruralno stanovništvo tog kraja i danas sakuplja samoniklo bilje koristeći ga u prehrani i liječenju od raznih oboljenja. Samoniklo bilje prikuplja se na područjima s minimalnom ljudskom aktivnošću, a znanje o njegovoj upotrebi prenosi se s generacije na generaciju. Etnobotaničko istraživanje provedeno je u Slavoniji, jugozapadnom djelu Istočne Hrvatske, točnije u Brodsko-posavskoj županiji, okolica Nove Gradiške. Samo istraživano područje obuhvaća stanovnike hrvatske i srpske nacionalnosti. Što se tiče klime, novogradiška regija ima umjereno kontinentalnu klimu, koja je značajno izmijenjena utjecajima planinskog lanca Psunj, a donekle i Babje gore (Oršulić, 2018). Temperaturni tijek, oborine, kao i drugi vremenski elementi ukazuju na kontinentalnost, koja je karakteristična za prijelazno panonsko područje - od središnje Panonske nizine do južnog Peripanonskog područja. To znači da su zime općenito relativno oštre, a ljeta vruća. Prosječne su temperature razmjerno ugodne.

3.1. MATERIJAL I METODE

Za ovo istraživanje bilo je potrebno ispitati, između ostalog, koje sve biljke ispitanici sakupljaju, na koji način ih koriste u prehrani te koje dijelove biljke najčešće koriste. Budući da su ispitanici koji sakupljaju biljke, starije životne dobi i uglavnom ne koriste internet, intervju se morao provoditi osobno što je utjecalo na sami broj ispitanih osoba te na vrijeme istraživanja. Istraživanje se provodilo od prosinca 2020. do ožujka 2021. godine i provedeno je na stanovnicima hrvatske i srpske nacionalnosti rođene na tom području, koji su tu proveli većinu ili cijeli svoj život. Većina ispitanika su bila umirovljenici koji su barem u jednom trenutku svog života bili poljoprivrednici, ali i dalje obavljaju poslove oko vrtova ili polja. Ispitanike se ispitivalo uz neformalan razgovor, šetnju te usputno zapisivanje podataka, postavljajući im i neka specifična pitanja vezana za funkcionalne i morfološke grupe biljaka. Sudjelovalo je trideset ispitanika, od toga je bilo dvadeset žena i deset muškaraca u rasponu od pedeset pet do osamdeset tri godine. U svrhu zapisivanja znanja o samoniklom bilju provedeni su intervjui sa osobama, koje su svojim znanjem pridonijeli stvaranju rada.

3.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

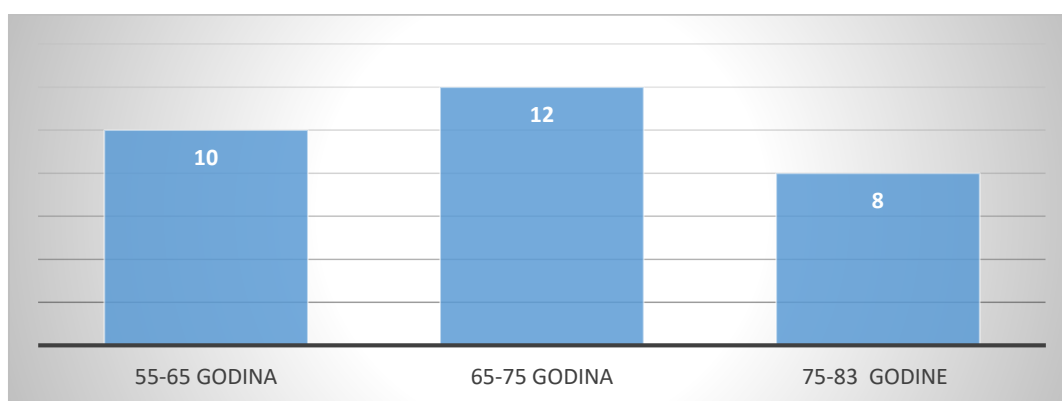
Anketom o prikupljanju i uporabi samoniklog bilja ispitano je ukupno 30 ispitanika. Od ukupnog broja ispitanika, kao što je prikazano na slici ispod, 20 je bilo žena a 10 muškaraca.

Slika 12. Ispitanici po spolu

Izvor: autor

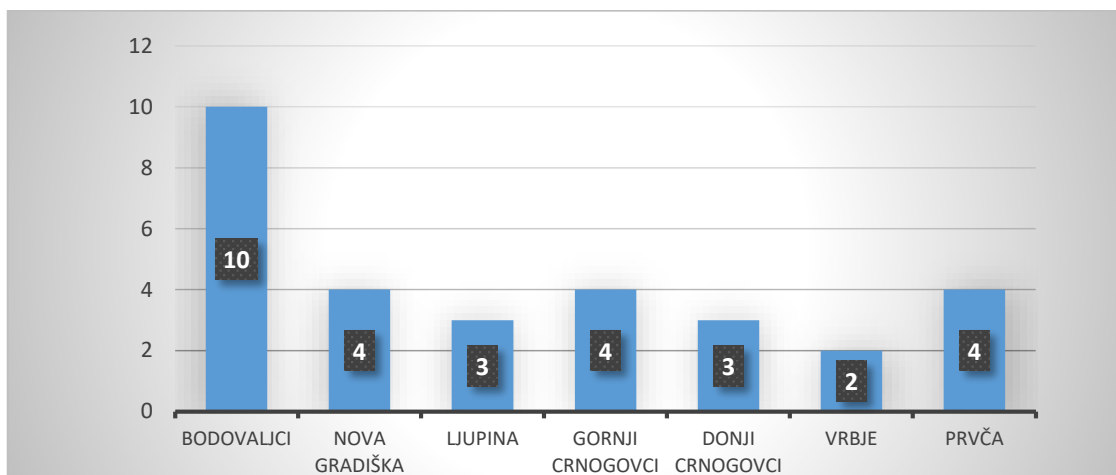
Dob ispitanika je od 55 do 83 godine, od čega je najzastupljenija grupa ljudi od 65 do 75 godina, čak 12 ispitanika (Slika 13), nešto manje, točnije 10 ispitanika je od 55 do 65 godina, dok je 8 ispitanika u dobi od 75 do 83 godine.

Slika 13. Ispitanici po godinama

Izvor: autor

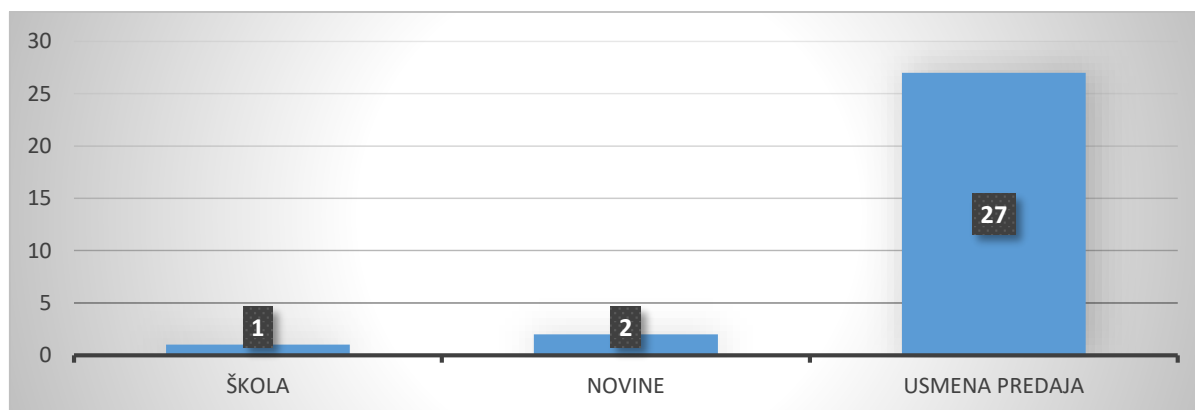
Samo područje, kao što je prikazano na slici 14, odnosno prebivalište ispitanika su pretežito sela u okolici Nove Gradiške. Najviše ispitanih sakupljača tako je sa područja sela Bodovaljci (10), a slijede ih građani Nove Gradiške (4), Prvče (4) te mještani Gornjih Crnogovaca (4), 3 ispitanika dolazi iz Ljupine te Donjih Crnogovaca i 2 iz Vrbja.

Slike 14. Ispitanici po mjestu stanovanja

Izvor: autor

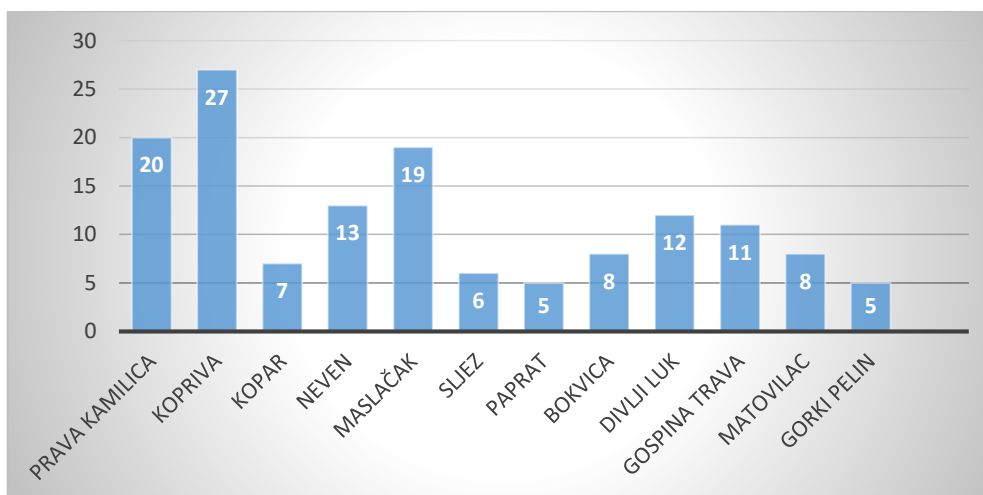
Kada je riječ o načinu na koji su ispitanici dolazili do podataka o samoniklom bilju, prevladava usmena predaja kod čak 27 ispitanika (Slika 15.) naspram novina (2) i škole (1).

Slika 15. Načini prikupljanja podataka o biljkama po ispitanicima

Izvor: autor

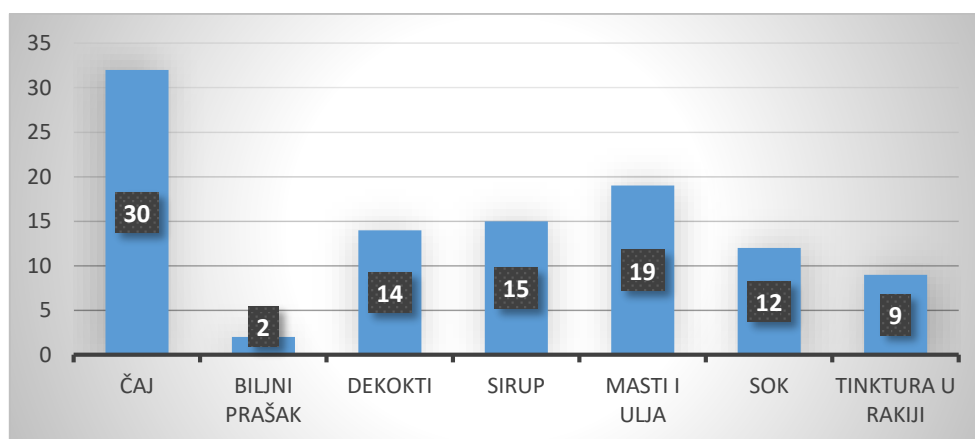
Skoro svi ispitanici prikupljaju koprivu, 27 njih od ukupno 30. Osim koprive većina ih prikuplja i kamilicu (20), a među najčešće spomenutim biljkama je i maslačak kojeg prikuplja čak 19 njih. Neven je sljedeća, najčešće spomenuta biljka i njega sakuplja 13 ispitanika, 12 ih skuplja divlji luk a 11 gospinu travu, 8 ispitanika skuplja bokvicu i matovilac a 7 kopar. Šestero ispitanika prikuplja sljez i za kraj po 5 njih skuplja gorki pelin i paprat.

Slika 16. Biljke koje ispitanici prikupljaju

Izvor: autor

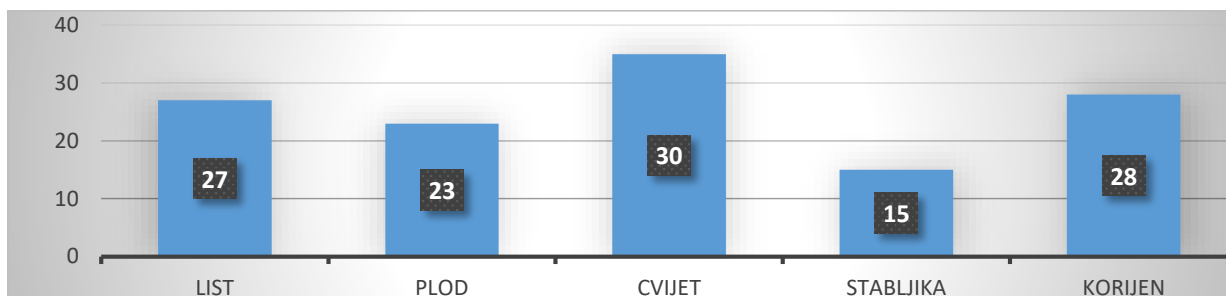
Svi ispitanici su prikupljene biljke koristili za čaj (Slika 17), a 19 ispitanika bilje iskorištava tako da od njih radi masti i ulja. Petnaestero ispitanika od bilja radi sirup, 14 ih upotrebljava za dekotte a 12 njih za sok. Tinkтуру za rakiju od biljaka pravi 9 ispitanika, a samo dvoje od bilja rade biljni prašak.

Slika 17. Načini na koje ispitanici upotrebljavaju prikupljene biljke

Izvor: autor

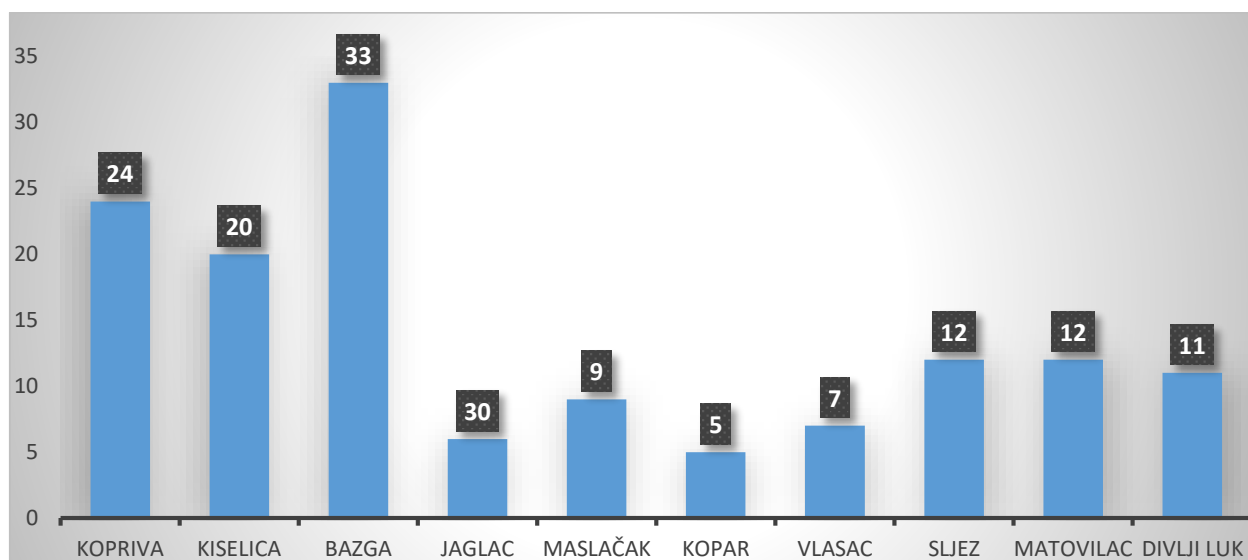
Na slici 18. vidljivo je da svi ispitanici iskoriste najviše cvijet kada prikupljaju biljke, zatim korijen (njih 28) te list (27). Zanimljivo je da plod ne koriste svi ispitanici nego samo njih 23, a najmanje ispitanici iskorištavaju stabljiku, samo 15 ispitanika.

Slika 18. Dijelovi biljke koje su najviše iskorištavane po ispitanicima

Izvor: autor

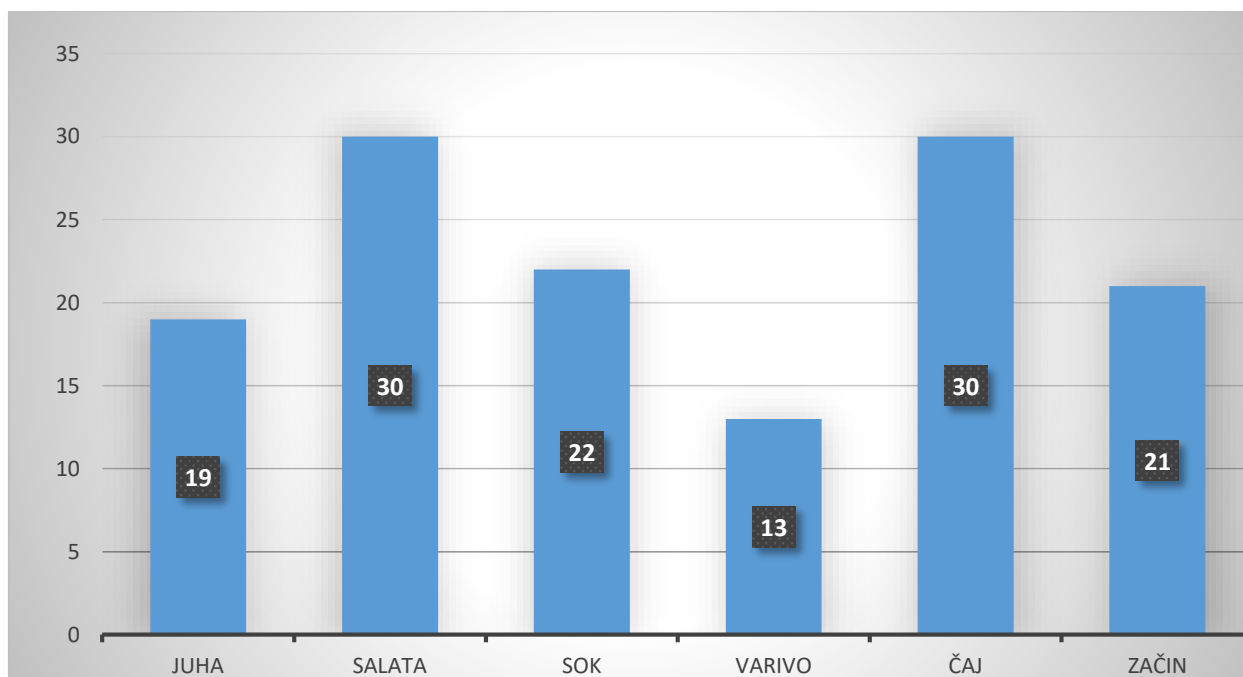
Kada su upitani koje biljke koriste isključivo u prehranbene svrhe (slika 19.) svi su naveli bazgu, koprivu je navelo njih 24, 20 je navelo kiselicu i to su neke od najčešće spomenutih biljaka. Po 12 ispitanika navelo je sljez i matovilac a jedanaestero divlji luk. Maslačak u prehranbene svrhe koristi 9 ispitanika, vlasac 7, a jaglac njih 6. Samo 5 ispitanika je navelo kopar, što je zanimljivo jer je on jedan od popularnijih biljaka koje se koriste kao začim.

Slika 19. Samoniklo bilje korišteno u prehrani po ispitanicima

Izvor: autor

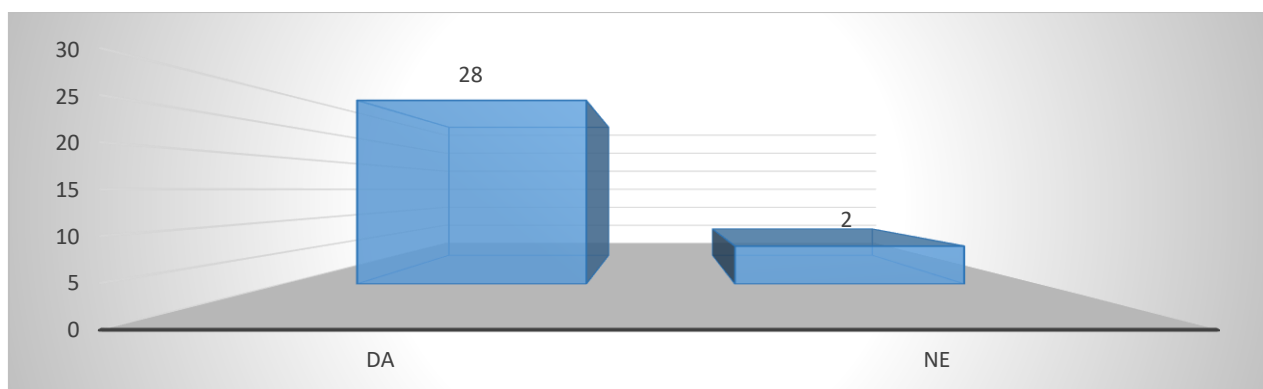
Na slici 20. vidljivo je da svi ispitanici ubrane biljke koriste u salatama i čajevima. Sok od ubranog bilja radi 22 ispitanika, a 21 od njih radi najčešće začine, 19 juhu te 13 ispitanika od bilja radi varivo.

Slika 20. Načini konzumiranja bilja po ispitanicima

Izvor: autor

O važnosti i tradicionalnom sakupljanju biljaka govori i podatak da 28 ispitanika i dalje sakuplja samoniklo bilje a samo 2 ispitanika su prestala sa sakupljanjem (Slika 21).

Slika 21. Broj ispitanika koji i dalje skuplja samoniklo bilje

Izvor: autor

4. ZAKLJUČAK

Iz rezultata ankete možemo zaključiti da su ljudi uglavnom znanje o iskoristivosti samoniklog bilja najčešće stjecali usmenom predajom, s koljena na koljeno. Koprivu, kamilicu i maslačak najčešće sakupljaju na novogradiškom području i okolnim mjestima, kako bi ih iskoristili u ljekovite svrhe, a od njih iskorištavaju sve dijelove biljaka - od korijena do cvijeta. Skoro svi ispitanici i dalje prikupljaju i koriste samoniklo bilje. Biljke su upotrebljavali i još uvijek upotrebljavaju na razne načine, kao što je spomenuto - u ljekovite svrhe ali i u prehrambene pa tako od njih pripremaju čajeve, izrađuju masti i ulja, razne sirupe iz čega zaključujemo da je mnogo dobara koje nam pružaju ove biljke te ih koristeći na tradicionalan i moderan način možemo upotrijebiti za unaprjeđenje kvalitete ljudskog života. Ne smijemo potcjenjivati moć prirode i njenih plodova jer sigurno da je ono što nam priroda daje najčistije, izvorno i savršeno kao takvo.

5. LITERATURA

Knjige:

1. Deepak, A., Anshu, S. 2008 *Indigenous Herbal Medicines: Tribal Formulations and Traditional Herbal Practices*. Aavishkar Publishers Distributor, Jaipur
2. Dubravec, I., Dubravec, K-D. 2002. *Biljne vrste livada i pašnjaka*. Zagreb: Školska knjiga
3. Keršek, E. 2004. *Ljekovito bilje u vinu i rakiji*. V.B.Z. Zagreb
4. Kremer, B. 2007. *Ljekovito bilje*, Begen , Hrvatska,
5. Kuštrak, D. 2005. *Farmakognozija - Fitofarmacija*. Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb
6. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. 2002. *Hrvatska enciklopedija: Biljke*, mrežno izdanje.
7. Nikolić, V. 2000. *Prirodna medicina*, Sezam Mediko, Srbija
8. Oršulić, V. 2018. *Štraseri- Moja ratna priča*, Ogranak Matice Hrvatske u Novoj Gradiški, Udruga dragovoljaca domovinskog rata "Štraseri" Zagreb
9. Sadiković, S. 2020. *Narodno zdravlje*, Večernji list , Zagreb, Hrvatska
10. Schiff, M. 2005. *Aromatično bilje u vrtu*, Leo Commerce, Hrvatska

Mrežni izvori:

- Agroklub, dostupno na URL <https://www.agroklub.com/sortna-lista/ljekovito-bilje/> , pristup na dan 10.09.2020.
- Kreni zdravo, dostupno na URL <https://www.krenizdravo.hr/zdravlje/alternativna-medicina/biljna-ljekarna/kantarionovo-ulje-gospina-trava-djelovanje-uporaba-i-nacini-primjene> , pristup na dan 3.01.2021.
- Mongabay, dostupno na URL <https://news.mongabay.com/2016/05/many-plants-world-scientists-may-now> , pristup na dan 13.12.2020.

- Mongaba , dostupno na URL <https://news.mongabay.com/2016/05/many-plants-world-scientists-may-nowanswer/> , pristup na dan 10.09.2020.
- Priroda i biljke, dostupno na URL <https://www.plantea.com.hr/dioskorid/> , pristup na dan 20.12.2020.
- S nama do zdravlja, dostupno na URL <http://s-nama-do-zdravlja.blogspot.com/2017/06/zasto-nas-%20kopriva-%20opece-kad-je-%20dirnemo.html> pristup na dan: 21.1.2021.
- Turistička zajednica grada Nove Gradiške, dostupno na URL <http://tzgng.hr/o-novoj-gradiski/>, pristup na dan 20.01.2021.
- Wikipedia, dostupno na URL https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnobotany#cite_note-1 , pristup na dan 13.12.2020.
- Wikipedia, dostupno na URL http://en.wikipedia.org/wiki/Ethnobotany#History_of_ethnobotany, pristup na dan 12.1.2021.
- Znanje sveta, dostupno na URL https://www.znanjesveta.com/o/Etnobotanika#Zgodovina_etnobotanike, pristup na dan 20.12.2020.

POPIS SLIKA

Slika 1. <i>De materia medica</i>	3
Slika 2. <i>De Historia Stirpium</i>	4
Slika 3. Carl Linnaeus : „ <i>Species plantarum</i> “	5
Slika 4. Etnobotanički vrt u Mexicu, Oaxaca	6
Slika 5. Glikozidi	8
Slika 6. Prava kamilica	11
Slika 7. Gospina trava	12
Slika 8. Neven	13
Slika 9. Divlji (medvjedi) luk	15
Slika 10. Kopriva	16
Slika 11. Maslačak	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
Slika 12. Ispitanici po spolu	20
Slika 13. Ispitanici po godinama	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
Slika 14. Ispitanici po mjestu stanovanja	21
Slika 15. Načini prikupljanja podataka o biljkama po ispitanicima	21
Slika 16. Biljke koje ispitanici prikupljaju	22
Slika 17. Načini na koje ispitanici upotrebljavaju prikupljene biljke	22
Slika 18. Djelovi biljke koje su najviše iskorištavane po ispitanicima	23
Slika 19. Samoniklo bilje korišteno u prehrani po ispitanicima	233
Slika 20. Načini konzumiranja bilja po ispitanicima	24
Slika 21. Broj ispitanika koji i dalje skuplja samoniklo bilje	244

PRILOG 1

ANKETNI UPITNIK: Prikupljanje i upotreba samoniklog bilja u prehrane i medicinske svrhe

1. Ime, prezime, dob, mjesto rođenja i mjesto stanovanja?

2. Kako ste stekli znanje o samoniklom ljekovitom bilju (usmenom predajom ili nekim drugim načinom)?

3. Koje biljke ste sakupljali?

- a) prava kamilica   b) kopriva   c) kopar   d) maslačak   e) sljez   f) paprat
g) bokvica   h) neke druge biljke, koje?

4. Na koje načine ste pripremali ljekovito bilje?

- a) čaj   b) biljni prašak   c) dekoti   d) sirup   e) mast i ulje
f) neki drugi način, koji?

5. Koji dio biljke ste koristili?

- a) list   b) plod   c) cvijet   d) stabljika   e) korijen

6. Jeste li koje samoniklo bilje koristili u prehrani?

- a) kopriva   b) kiselica   c) bazga   d) jaglac   e) druge biljke,
koje?

7. Na koji način ste konzumirali biljku?

- a) kao juhu   b) kao salatu   c) kao sok   d) kao varivo
e) kao čaj   f) neke druge načine, koje?

8. Sakupljate li i koristite još uvijek ljekovito bilje?

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, Dino Dokuzović, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom - Etnobotaničke značajke nekih biljnih vrsta, te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 14.09.2021.

Dino Dokuzović